

NÄKÖKOHTIA OPETUSMINISTERIÖN TEKIJÄNOIKEUSPOLITIikka- KESKUSTELUMUISTIOSTA SAADUISTA LAUSUNNOISTA

TEKIJÄNOIKEUDEN SUUNTAVIIVOJA

– Keskustelumuistio politiikan muodostamisesta ja järjestelmän kehittämisestä
(Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:18)

VISIO – Tekijänoikeus ja järjestelmä 2015

(Keskustelumuistio, s. 8)

- Tekijänoikeus luo vahvaa pohjaa luovalle taloudelle ja luoville toimialoille
- Tekijänoikeus sopeutuu toimintaympäristön muutoksiin
- Tekijänoikeuden merkitys kansantaloudessa on vahva; se tuottaa lisäarvoa
- Tekijänoikeus toimii yleisen edun mukaisesti
- Henkinen omaisuus tuottaa tekijöille, kustantajille, tuottajille ja muille oikeudenhaltijoille taloudellista hyötyä
- Erilaiset tekijänoikeuteen pohjautuvat liiketoimintaratkaisut hyödyttävät sekä tekijöitä ja muita sisältöjen tuottajia että aineistojen jakelijoita
- Tarjolla on runsaasti laillisia hankintakanavia
- Käyttäjät ja kuluttajat ovat tyytyväisiä
- Lainsäädännölliset ratkaisut tukevat markkinoiden kehittymistä
- Tekijänoikeuden merkitys ymmärretään; tekijänoikeus ei ole este vaan mahdollisuus ja puite monenlaisille hyvälle ratkaisuille
- Tekijänoikeuden vaikutukset ovat oikeudenmukaisia
- Tiedon saatavuus ja ilmaisun vapaus toteutuvat: tekijänoikeuden ei koeta estävän tiedon vastaanotamista ja sen välittämistä
- Tekijänoikeudellinen osaaminen edesauttaa tekijänoikeusjärjestelmän toimivuutta
- Käsitykset tekijänoikeusjärjestelmän ja lainsäädännön kehittämisen suunnasta vahvistuvat
- Tekijänoikeuslainsäädäntö on teknisesti selkeä ja selityksin tehty ymmärrettäväksi
- Valtionhallinnolla on Suomen etuja palveleva yhtenäinen tekijänoikeuspolitiikka

TAUSTA

Keskustelumuistion julkistamisen yhteydessä 1.3.2007 julkaistulla lausuntopyynnöllä pyydettiin kaikkia asiasta kiinnostuneita esittämään kirjallisesti näkökohtia tekijänoikeuslainsäädännön ja tekijänoikeusjärjestelmän kehittämisestä.

Opetusministeriö sai 113 lausuntoa. Yhteenvedoon on koottu keskeisiä lausunnoissa esitettyjä näkökohtia. Lausunnot on kokonaisuudessaan julkaistu opetusministeriön verkkosivuilla:

http://www.minedu.fi/OPM/Tekijaenoikeus/tekijaenoikeuden_kehittaaminen/lausunnot/index.html

YLEISIÄ NÄKÖKOHTIA

Yleisenä havaintona voidaan todeta, että lausunnot jakoutuivat yleensä keskusteluasetelman "tekijä – käyttäjä" mukaisesti.

Yleisesti ajatus tekijänoikeusjärjestelmän kehittämistä koskevasta keskustelusta ja arvioinnista otettiin myönteisesti vastaan. Keskustelumuistiota pidettiin laajana, monitahoisena ja yksityiskohtaisena. Sen todettiin antavan mahdollisuuden käsitellä kaikkia oleellisia tekijänoikeuskysymyksiä eri näkökulmista.

Erityisesti elinkeinoelämän edustajat toivoivat, että jo keskustelumuistiossa olisi asetettu asioita tärkeysjärjestykseen. Vaaraksi nähtiin, että lausuntokierroksen perusteella ei voida priorisoida tärkeitä hankkeita eikä muodostaa kokonaiskuvaa siitä, mitä pitäisi tehdä ja missä järjestyksessä. Periaatekeskustelu ei saa hidastaa yksityiskohtien korjaamista.

Näkemykset priorisoinnin kohteista vaihtelivat. Samoin vaihtelivat näkemykset sen suhteen, kohdistuuko tekijänoikeuslakiin ylipäätään suuria muutospaineita. Tekijänoikeudenhaltijat halusivat odottaa ja katsoa, miten nykyinen laki toimii, ja antaa sopimustoiminnalle mahdollisuuden, kun taas oikeuksien käyttäjät kiirehtivät suuriakin lainmuutoksia.

Valtaosa lausunnonantajista katsoi, että tekijänoikeuslainsäädäntöä tulisi uudistaa kokonaisuudistuksen sijaan osittaisuudistuksina. Tärkeänä pidetään yksittäisten säännösten uudistamista, lain selkeyttämistä ja ymmärrettävyyden parantamista. Lainmuutosten lisäksi on tarpeita myös muille toimenpiteille tekijänoikeusjärjestelmän toimivuuden lisäämiseksi.

VISIO JA NELIKENTTÄ

Muutama lausunnonantaja kommentoi nimenomaisesti keskustelumuistiossa esitettyä visiota "tekijänoikeus 2015" ja tekijänoikeusjärjestelmän kehittämisen nelikenttää.

Suomen arkkitehtiliitto SAFA ja Arkkitehtitoimistojen liitto ATL katsoivat, että asenneilmas-
ton parantamiseen ei tule pyrkiä tekijänoikeuden rajoitussäännöksiä väljentämällä.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK ja viestinnän keskusliitto pitivät tavoitetilaa kannatettavana, mutta kuitenkin niin, että tavoitteet tulisi toteuttaa nopeammassa aikataulussa.

Liikenne- ja viestintäministeriö katsoi, että visiossa tulisi korostetusti kiinnittää huomiota myös suomalaisten viestintäyritysten tasavertaisiin kilpailuedellytyksiin suhteessa kansainvälisiin toimijoihin.

Kuluttajaviraston mukaan esitetty visio vastaa kuluttajien oikeutettuja odotuksia. Kuluttajavirasto piti myös hyvänä sitä, että loppukäyttäjien asema huomioidaan alan suuntaviivoja määriteltäessä.

Suomen musiikkikustantajat ry katsoi, että tekijänoikeuden keskeisten elementtien tulisi pysyä voimassa ja niitä tulisi soveltaa uuteen ympäristöön. Sopeutumista ei pidä ymmärtää alistumiseksi teknologiavaltaisen ajattelun vaatimuksiin. Teosten vapaa käyttö ei saa vaarantaa luovien ihmisten ja luovan teollisuuden mahdollisuuksia elää työnsä tuloksilla.

Suomen kaapelitelevisioliitto ry katsoi vision toteutumisen edellyttävän oikeuksien keskittämistä yksiin käsiin, tekijänoikeudellisen sääntelyn painopisteen siirtoa teknologiasta palveluihin ja liiketoimintamalleihin, tekijänoikeuden tarkastelua osana immateriaalioikeuksien perhettä, tasapainoperiaatetta eri oikeuksien välillä, kulttuuripainotuksen sijaan teollisuus- ja elinkeinopoliittista painotusta. Lausunnonantaja esitti myös lukuisia keinoja vision toteuttamiseksi, täydennyksiä keskustelumuiston nelikenttään, lisäyksiä ongelmakohtiin ja haasteisiin sekä mahdollisuuksiin ja ratkaisulinjauksiin.

Kauppa- ja teollisuusministeriö katsoi, että kansallisessa IPR-strategiassa tulisi määrittää toimet innovaatiotoiminnan kannalta välttämättömän IPR-osaamisen ja kansallisen IPR-infrastruktuurin parantamiseksi. Teollis- ja tekijänoikeuksia tulisi tarkastella kokonaisvaltaisesti siten, että päämääränä on kansallisia etuja palveleva yhtenäinen IPR-politiikka. Tekijänoikeutta tulisi tarkastella kulttuuripolitiikan sijaan entistä enemmän osana elinkeinopoliittikkaa. Yhteneviä tai samansuuntaisia ajatuksia esittivät lausunnoissaan Aikakauslehtien liitto ry, Elektroniikan tukkukauppiat ry, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Mainostajien liitto, MTV Oy, SanomaWSOY Oyj, Sanomalehtien liitto, Suomen kaapelitelevisioliitto ry, Suomen yrittäjät ry, Swelcom ry, Tekijänoikeuksien käyttäjien neuvottelukunta, Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiCom ry ja Viestinnän keskusliitto.

Ohjelmistoyrittäjät ry muistutti siitä, että luovuus ei rajoitu vain taiteelliseen työhön, vaan kattaa myös teolliset innovaatiot. Visiota tulisi muuttaa siten, että tekijänoikeus luo pohjaa luovuudelle ja innovaatioille sekä luovuuteen ja innovaatioihin perustuvalla taloudella ja toimialoilla. Lausunnonantaja huomautti myös siitä, että tekijänoikeuksilla ei ole ylhäältä annettua, pysyvää ja muuttumatonta taloudellista arvoa, vaan talouden kehityksessä osa vanhoista tekijänoikeuden muodoista menettää taloudellista arvoaan. Tilalle syntyy uusia teoksellisuuden muotoja, jotka voidaan suojata, ja jotka tarjoavat luovalle taloudelle uusia tuotontekomahdollisuuksia.

Suomen Ääni- ja kuvatalennetuottajat ÄKT ry:n mukaan tekijänoikeuden kehitystarpeiden tarkastelu tulisi suorittaa kestävästä lähtökohdista. Tekijänoikeusjärjestelmän yhteiskunnallinen tehtävä on säilynyt viime vuosien teknologian ja toimintaympäristön muutoksista huolimatta samana: tekijänoikeus kannustaa luovaan toimintaan turvaamalla tekijöille, taiteilijoille ja tuottajille kohtuullisen tuoton tehdystä työstä ja investoinneista.

Säveltäjät ja Sanoittajat ELVIS ry piti tärkeänä vision täydentämistä niin, että yhä useampi taiteilija ja tekijä voi halutessaan vastata itse koko tuotteen valmistamisesta ja levittää sen kehittyneiden jakelukanavien välityksellä suoraan yleisölle. Nelikenttää tulisi täydentää siten, että vahvuutena tekijänoikeus turvaa taiteellisen luomistyön edellytykset. Edelleen mahdollisuutena voidaan pitää sitä, että taiteilijat voisivat lisääntyvästi vastata koko tuotannosta ja samalla halutessaan pitää tekijänoikeudet itsellään. Uhkaksi lausunnonantaja näki sen, että tekijänoikeuskatalogit kasaantuvat muutamalle kansainväliselle suuryritykselle.

LAINSÄÄDÄNTÖ JA SEN UUDISTAMISTARPEET

Yleisnäkemyks oli, että lain uudistaminen tulisi toteuttaa **osittaisuudistuksina**. Kokonais-uudistus sai kannatusta lähinnä yliopistojen taholta.

Monissa lausunnoissa korostettiin, että tekijänoikeuslainsäädännön kehittämisessä tulisi lähtökohdaksi olla oikeusvarmuuden lisääminen. Sääntelyn johtavat periaatteet tulisi pelkistää lainsäädännössä ja oikeuspoliittisia linjauksia selventää. Lisäksi käsitteistöä tulisi yksinkertaistaa ja kansantajuistaa.

Esimerkiksi Tieteentekijöiden liitto katsoi, että lainsäädäntöä tulisi kehittää siten, että oikeudet ovat riittävän selkeitä ja muodostavat tekijälle tosiasiallisen neuvotteluaseman siirtoa koskevia sopimuksia tehtäessä. Vähimmäissuoja tulee turvata lainsäädännöllä.

Valtioneuvoston kanslian lausunnossa katsottiin, että jatkokehittämisessä tulisi kiinnittää huomiota tekijänoikeusosapuolten välisten mahdollisten ristiriitojen ratkaisemiseen ja yhteisten kantojen löytymiseen, sopimusmallien kehittämiseen sekä yhteistyön tiivistämiseen immateriaalioikeuksia kehittävien ministeriöiden välillä.

Valtiovallan ja lainsäädännön roolista esitettiin erilaisia näkemyksiä. Suomen musiikkikirjastoyhdistyksen mukaan tekijänoikeudellisten intressien monimutkaisuus ja eri toimijoiden aseman erillisyys huomioon ottaen julkisen vallan roolin täytyy säilyä voimakkaana. Esimerkiksi Teosto ry:n näkemys oli, että lainsäätäjän tulee taata tekijänoikeusmarkkinoiden osapuolille heidän asemansa mukainen kohtuullinen ja tasapuolinen lähtötilanne, mutta ei muutoin puuttua markkinoiden toimintaan eikä liiketoimintamallien kehittämiseen.

Moni lausunnonantaja katsoi, että tekijänoikeuden haltijan kannalta tekijänoikeuslainsäädäntö toimii pääosin melko hyvin. Tekijänoikeuden painopisteen tulee edelleen olla tekijöiden oikeuksissa. Painopisteen ei tule siirtyä tuottajien ja kustantajien suuntaan.

Heikomman osapuolen suojaaminen nähtiin tärkeänä tekijänoikeuslain funktiona. Esimerkiksi Esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien tekijänoikeusyhdistys Gramex ry kiinnitti huomiota siihen, että suurimmat tekijänoikeuksien käyttäjät ovat lähestulkoon aina kaupallisia toimijoita, kun taas esimerkiksi tekijät ja esittävät taiteilijat ovat poikkeuksetta luonnollisia henkilöitä. Järjestelmään tarvitaan vahvaa lainsäädäntöä suojelemaan järjestelmän heikompia tahoja.

Vahva tekijänoikeussuoja nähtiin myös sisältötuotteisiin ja -palveluihin investoivien yritysten, kustantajien ja tuottajien etuna. Mm. Elinkeinoelämän keskusliitto EK ja Gramex näkivät yritystoiminnan menestyksen vaikuttavan myös taiteilijoiden kysyntään. Lähtökohdaksi kokonaistarkastelussa tulisi olla vahva tekijänoikeus, joka suojaa sekä kulttuurin tekijöitä että yritysten investointeja. Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton näkemyksen mukaan "liiketoiminta on aina luonteeltaan riskin ottamista, teoksen luominen taas on kulttuurin tekemistä."

Kilpailuviraston mukaan sellainen kehitys, jossa liian helposti myönnetty IPR-suoja rajoittaa kilpailua ja vaikeuttaa aidosti innovatiivisten tuotteiden markkinoillepääsyä, ei ole suotavaa.

Moni lausunnonantaja toivoi **tekijänoikeuksien hankinnan yksinkertaistamista** ja **oikeuksien siirtymisen helpottamista** lainsäädännöllisin keinoin, mm. tekijänoikeuden siirtymisen sääntelyllä **työsuhdetilanteissa**, oikeuksien edelleen luovutusta ja muuttamista koskevan olettasäännöksen kumoamisella, "kaikkien oikeuksien siirron" -määritelmän ottamisella lakiin, yksilöllisen lisensioinnin mahdollisuuksien parantamisella sekä elokuvaamista koskevan 39 §:n olettasäännöksen laajentamisella.

Oikeuksien hankinnan yksinkertaistamista koskevia lainsäädännön muutoksia esittivät mm. Aikakauslehtien liitto, Elektroniikan tukkukauppiat ry, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Helsingin yliopisto, Kauppa- ja teollisuusministeriö, Keskuskauppakamari, Kirkkohallitus, Mainostajien liitto ry, Markkinointiviestinnän Toimistojen Liitto MTL ry, Museovirasto, MTV Oy, SanomaWSOY Oyj, Sanomalehtien liitto, Suomen Kaapelitelevisioliitto ry, Suomen yrittäjät ry, Swelcom Oy, Tekijänoikeuksien käyttäjien neuvottelukunta, Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto Ficom ry ja Viestinnän keskusliitto.

Elinkeinoelämän keskusliiton mielestä tekijänoikeusjärjestöjen ja käyttäjien välistä epätasapainoa voitaisiin lieventää puolueettoman neuvotteluavun tarjoamisella.

Sopimuslisenssijärjestelmän olemassaoloa puolustettiin, toisaalta sitä kritisoitiin voimakkaasti. Esimerkiksi SanomaWSOY Oyj vaati sopimuslisenssijärjestelmän kaventamista, mm. sisäistä tiedotuskäyttöä koskevan pykälän kumoamista, verkko-opetuksen ja välittämisen poistamista opetustoimintapykälästä sekä tietoverkkotilanteiden poistamista arkistojen, kirjastojen ja museoiden eduksi säädetystä pykälästä. Lausunnonantajan mukaan sopimuslisenssijärjestelmä vahvistaa järjestöjen asemaa perusteettomasti ja puuttuu kustantajien ydinliiketoimintaan sähköisessä liiketoimintaympäristössä.

Eräissä lausunnoissa sopimuslisenssijärjestelmää pidettiin vanhentuneena. Vaihtoehtona sopimuslisenssisäännöksille nähtiin tekijänoikeuden rajoitukset.

Yleistä sopimuslisenssiä ja aidattuja puutarhoja koskevia ehdotuksia vastustettiin lähes kaikissa lausunnoissa.

Runsaasti huomiota kiinnitettiin **tekijänoikeuslain selkeyttämiseen ja toimivuuden lisäämiseen**, erityisesti uusien teknologioiden ja jakelukanavien (**monikanavajakelu**) suhteen (esim. kauppa- ja teollisuusministeriö, Keskuskauppakamari,). Nimenomaista säännöstä samanaikaisesta ja muuttamattomasta lähettämisestä esittivät tekijänoikeuslakiin mm. Elinkeinoelämän keskusliitto, MTV Oy, SanomaWSOY, FiCom ja Viestinnän keskusliitto. Sopimiseen perustuvaa ratkaisua korostivat lausunnoissaan mm. Luovan työn tekijät ja yrittäjät – Lyhty, Suomen Filmikamari, Suomen Journalistiliitto ja Suomen Ääni- ja Kuvatallennetuottajat.

Elinkeinoelämän keskusliitto katsoi, että ylisuuret **hyvitysmaksut** asettavat suomalaisen kaupan ja kuluttajan eriarvoiseen asemaan EU:n sisämarkkinoilla ja että hyvitysmaksujärjestelmää tulisi muuttaa ja ottaa huomioon teknologian kehitys ja teknisten suojakeinojen mahdollisuudet. Samalla kannalla oli mm. Tekijänoikeuksien käyttäjien neuvottelukunta ja FiCom.

Toisaalta mm. Tuotos ja Lyhty katsoivat, että kuluttajaelektroniikan valmistajat ja operaattorit hyötyvät digitaalisen kopioinnin mahdollisuudesta, jonka korvaamiseksi hyvitysmaksu on oikeudenmukainen ja toimiva ratkaisu.

Kopiosto ry kiinnitti huomiota siihen, että tekijänoikeuden ympärillä olevat jännitteet ovat vapaalle markkinataloudelle luonteenomaisia. Lainsäädäntö ei sinänsä aiheuta merkittävää määrää ongelmia. Kyse on tavanomaisista osapuolten välisiin neuvotteluihin liittyvistä intressiristiriidoista, jotka ratkeavat, kun kunkin alan liiketoimintamallit kehittyvät eri osapuolten kannalta riittävän houkutteleviksi. Erityisesti kehittyvien, uusien jakeluteiden ja markkinoiden kohdalla lainsäätäjän tulisi kaikin tavoin varjella sopimusvapautta, vapaata hinnanmuodostusta ja eri toimijoiden tasa-arvoista kohtelua.

Suomen Muusikkojen liitto ry:n mukaan tekijänoikeus ei voi muodostua esteeksi liiketoiminnalle, koska myös oikeudenhaltijoiden on lopulta päästävä sopimukseen oikeuksien käyttäjien kanssa niiden hinnasta. Tältä osin ei varsinaista liittymäkohtaa tekijänoikeuslainsäädäntöön ole, vaan kyse on tuotannon tekijän hinnanmuodostuksesta markkinoilla.

Teosto ry katsoi, että lainsäätäjän tulee taata tekijänoikeusmarkkinoiden osapuolille heidän asemansa mukainen kohtuullinen ja tasapuolinen lähtötilanne, mutta ei muutoin puuttua markkinoiden toimintaan eikä liiketoimintamallien kehittämiseen. Tekijänoikeuden siirtymistä koskevia tekijänoikeuslain 3 luvun säännöksiä ei ole tarvetta muuttaa.

Animaatioklinkikka, Suomen animaation tekijät ry, Freelance Ohjelmatyöntekijät ry, Grafia, Kuvasto ry, Kuvittajat ry ja Suomen valokuvajärjestöjen keskusliitto Finnfoto ry katsoivat yhteisessä lausunnossaan, että liian laajat poikkeussäännökset haittaavat visuaalisen alan elinkeinonharjoittamisen vapautta. Lausunnonantajat katsoivat, että perustuslakiin tulisi säätää nimenomainen säännös tekijänoikeussuojasta. Taideteosten osalta kiinnitettiin huomiota digitaalisen taiteen kysymyksiin sekä taideväärengösten ongelmiin.

Kuluttajaviraston mukaan lakiin tulisi kirjata **loppukäyttäjien oikeudet**. Kuluttajien tulisi voida käyttää hankkimiaan sisältöjä haluamallaan ja oikeutettuja odotuksiaan vastaavalla tavalla. Myös Suomen kuluttajaliiton mielestä kuluttajien oikeus käyttää hankkimiaan aineistoja kaikissa käytettävissä olevissa toistamisvälineissä pitää turvata.

Taideyliopistot (Kuvataideakatemia, Sibelius-Akatemia, Taideteollinen korkeakoulu, Teatterikorkeakoulu ja Teknillinen korkeakoulu) katsoivat tekijänoikeuslain **kokonaisuudistuksen** olevan tarpeen. Kasuistisen ja tilkkutäkkimäisen lainsäädännön tilalle tulisi kehittää periaatesuuntautuneempaa modernia tekijänoikeuslakia, jossa tuodaan lain tasolle tekijänoikeuden yleisiin oppeihin sisältyviä keskeisiä elementtejä. Tekijänoikeuden oikeuspoliittisia linjauksia tulisi selventää ja sen riskiympäristöä arvioida ja kohtuullistaa.

Lausuntoon sisältyi myös laaja arvio **yliopistojen toimintakentän erityiskysymyksistä**, erityisesti yliopistojen hyväksi säädetyistä rajoituksista ja sopimuslissenssisäännöksistä. Opetuksen ja tutkimuksen osalta huomiota kiinnitettiin nykyaikaisten opetusmenetelmien ja -välineiden käyttöön, erityisesti verkko-opetuksen tilanteisiin, sekä tekijänoikeuden rajoituksiin ja sopimuslissenssijärjestelmään liittyviin ongelmiin. Yliopistokirjastojen toimintamahdollisuuksia tulisi edistää ja esimerkiksi tutkijoiden kansainvälisen yhteistyön esteet poistaa lainsäädännöstä.

Myös Suomen Open Access –työryhmä toi esille aineistojen opetus- ja tutkimuskäyttöön liittyvät kysymykset. Lakiin olisi lisättävä mm. selkeät rajoitussäännökset Internetissä vapaasti saatavilla olevan aineiston käytöstä opetus- ja tutkimustarkoitukseen sekä verkko-opetukseen. Laillisen lähteen vaatimus olisi poistettava. Edelleen lakia olisi selvennettävä

niin, että se yksiselitteisesti mahdollistaa yksittäiselle tutkijalle teosten ja tietokantojen käyttämisen tutkimustarkoituksiin.

Aineistojen digitaalinen julkaiseminen vaikuttaa tieteellisten **kirjastojen** toimintaan. Helsingin yliopiston ja Tietoasiantuntijoiden lausunnoissa kiinnitettiin huomiota tieteellisten julkaisijoiden määräävän markkina-aseman väärinkäyttöön ja siitä aiheutuviin ongelmiin tieteellisten kirjastojen toiminnalle. Kirjastojen toiminnan mahdollistavien digitaalisten oikeuksien hankinta tulisi varmistaa tekijänoikeuslain säännöksillä. Myös digitaalisten palveluiden (esim. pdf-muotoisen aineiston toimittaminen asiakkaalle) kehittäminen tulisi mahdollistaa. Esimerkiksi Kansalliskirjasto katsoi, että tekijänoikeuslain säännökset ovat este tehokkaalle tietopalvelulle.

Joissakin lausunnoissa kiinnitettiin huomiota **rangaistavuuden alan selventämistarpeisiin**. Rangaistavuuden alaa pidettiin liian laajana. Tekijänoikeusrikoksena tulisi rangaista vain "kaupallisessa laajuudessa" tapahtuvat tekijänoikeuden loukkaukset.

Esimerkiksi TeliaSonera Finland Oyj katsoi, että nykyisiä siviilioikeudellisia oikeussuojakeinoja tulisi rajoittaa siten, että ne koskisivat vain tilanteita, joissa teosten levittäjä on toiminut ansiotoiminnassa. Tekijänoikeuslain ei myöskään tulisi suojata teknisiä suojakeinoja. Lausunnonantajan mukaan Suomen olisi ajettava aktiivisesti direktiivien ja kansainvälisten sopimusten muuttamista niin, että tekijän yksinoikeuksia rajoitetaan.

Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry:n mukaan lainsäädännöstä puuttuvat ns. pehmeät oikeussuojakeinot, joiden avulla tietoverkoissa tapahtuviin oikeudenloukkauksiin voitaisiin puuttua. Valistavia ja pehmeitä keinoja olisivat esim. teleoperaattoreiden verkko-yhteysasiakkailleen antamat huomautukset. Olisi myös luotava oikeudenhaltijoiden, palveluntarjoajien, teleoperaattoreiden ja kuluttajien yhteiset käytännösäännöt.

Sopimuksiin ja sopimuskäytäntöjen kehittämiseen kiinnitettiin lausunnoissa runsaasti huomiota. Sopimisen ja lisenssisopimusten kehittymistä tulee seurata ja sopimustoimintaa edistää. Joillakin sopimusalueilla olevaa neuvotteluasemien epätasapainoa voitaisiin parantaa sopimuskäytäntöjä kehittämällä. Kustannussopimuksia koskevat lain säännökset tulisi uudistaa.

Tekijänoikeuden rajoitussäännösten soveltamisalaa ei saisi supistaa sopimuksilla.

Kuluttajaviraston mukaan sisällöntarjoajien käyttöoikeuksia koskevien sopimusehtojen ja rajoitusten tulee olla kohtuullisia. Tuotteiden ja palveluiden käyttöympäristö ei saa muuttua kohtuuttomaksi. Tähän voidaan vaikuttaa siten, että lainsäädännöllä ohjataan markkinoiden ja liiketoimintamallien kehitystä.

Suomen Kaapelitelevisioliiton mukaan tekijänoikeusjärjestöjen toiminnan läpinäkyvyyttä tulisi parantaa ja tarvittaessa valvoa niiden asettamien ehtoja ja hinnoittelua. Tekijänoikeusjärjestöjen rooli tulisi arvioida uudelleen. Oikeuksien hallinnointiin tulisi voida tehokkaasti puuttua esimerkiksi silloin, kun uuden teknologian käyttöönotto uhkaa vaarantua sen vuoksi, ettei tekijänoikeuksista päästä sopuun.

DRM-järjestelmien yhteensopivuuteen liittyviin ongelmiin tulisi taidekorkeakoulujen lausunnon mukaan kiinnittää huomiota lainsäädännössä. Kuluttajaviraston mukaan yhteensopivuusongelmat vaikuttavat käyttäjiin, tuottajiin ja jakelijoihin, ja ne voivat vähentää tuot-

teiden hankintaa ja lisätä laittomien tuotteiden ja palveluiden käyttämistä. Suomen Kuluttajaliiton mielestä tehokasta suojausta ei ole saatu aikaan ja nykyiset suojaukset aiheuttavat kuluttajille kohtuutonta haittaa. Sen vuoksi kopiosuojausten käytöstä tulisi luopua kokonaan eikä niille tulisi antaa mitään oikeussuojaa.

Gramexin ja Lyhdyn mielestä DRM-järjestelmien tulisi kehittyä markkinaehtoisesti ja sopimusperusteisesti. Formaattien yhteensopivuus riippuu laitevalmistajien ratkaisuista. Suomen Muusikkojen liiton mielestä silloin, kun kyse on teknologiavalmistajien ja sisällöntarjoajien allianssien aiheuttamista kohtuuttomuuksista kuluttajan kannalta, tai kilpailunrajoituksista, voi olla tarpeen pyrkiä varmistamaan yksityisen kopioinnin mahdollisuus sopivin keinoin, joilla ei kuitenkaan pidä loukata aineiston tarjoajan toimintavapautta. Lähtökohtana tulee olla kohtuullisesti rajatun yksityisen kopioinnin mahdollistaminen.